Elatis

Bulgaaria

1 Mida tähendavad mõisted „elatis" ja „ülalpidamiskohustus"? Kes peavad maksma teistele elatist?

Ülalpidamiskohustus on ühe perekonnaliikme kohustus pakkuda teisele perekonnaliikmele elatusvahendeid. Ülalpidamiskohustus tuleneb seadusest, s.t see on pigem üldkohaldatav õigusnormide alusel – tingimusel, et on täidetud teatavad kriteeriumid, – mitte ei tulene pooltevahelisest kokkuleppest.

Ülalpidamiskohustus on isikupõhine ja lõpeb ülalpidamist saama õigustatud isiku surmaga.

Isikul on õigus saada elatist ainult juhul, kui ta ei ole töövõimeline ja tal puuduvad vahendid enda ülalpidamiseks.

Elatist võib nõuda selleks õigustatud isik järgmistelt isikutelt ja järgmises järjekorras: abikaasalt või endiselt abikaasalt, lastelt, vanematelt, lastelastelt ja lastelastelastelt, vendadelt ja õdedelt, vanavanematelt ja ülenejatelt sugulastelt. Kui järjekorras esimesena nimetatud isik ei suuda elatist maksta, peab seda tegema järjekorras järgmine isik.

Kui isik peab ülal pidama mitut isikut, makstakse elatist järgmises järjekorras (järjekorras tagapool olevatel isikutel on õigus saada elatist üksnes juhul, kui järjekorras eespool nimetatud isikuid ei ole): lapsed, abikaasa või endine abikaasa, vanemad, lastelapsed ja lastelastelapsed, vennad ja õed, vanavanemad ja ülenejad sugulased.

Lahutuse korral on õigus elatist saada ainult sellel abikaasal, kes ei ole abielu lõppemises süüdi.

2 Millise vanuseni võib laps elatist saada? Kas alaealiste ja täiskasvanute ülalpidamise kohta kehtivad erinevad eeskirjad?

Vanemad peavad maksma elatist alla 18aastastele alaealistele lastele olenemata sellest, kas lapsed on töövõimelised või kas neil on olemas vahendid enda ülalpidamiseks. Kui laps on üle 18aastane, peavad vanemad maksma elatist juhul, kui laps ei suuda end oma sissetuleku või varaga ise ülal pidada, kui ta käib korrapäraselt keskkoolis (kuni 20. eluaastani) või kui ta õpib kutsekõrgkoolis või ülikoolis (kuni 25. eluaastani), kuid seda ainult juhul, kui elatise maksmine ei tekita vanematele raskusi.

Täiskasvanule makstakse elatist ainult juhul, kui ta ei ole töövõimeline ega saa elatuda oma varast.

Endisele abikaasale makstakse elatist maksimaalselt kolme aasta jooksul pärast abielu lõppemist, välja arvatud juhul, kui pooled lepivad kokku pikemas perioodis, ning sellise elatise maksmine lõpetatakse siis, kui elatist saav abikaasa abiellub uuesti. Kohus võib seda perioodi pikendada, kui elatise saaja kannatab puudust ja elatise maksja suudab elatist maksta suuremate raskusteta.

Elatist võib taotleda igaüks ja seda mitte ainult tulevaste vajaduste katteks, vaid ka tagasiulatuvalt kuni ühe aasta eest enne taotluse esitamist.

3 Kas ma pean elatise taotlemiseks pöörduma pädeva asutuse või kohtu poole? Kuidas elatise taotlemine toimub?

Elatisnõuded tuleb esitada kohtule olenemata nõuete laadist, elatise summast, elatist nõudvast isikust ja isikust, kellelt elatist nõutakse. Pädev kohus on rajoonikohus (*районен съд*). Territoriaalne pädevus on hageja või kostja elukohajärgsel kohtul. Hageja võib valida, millist kohut ta eelistab. Menetlus on reguleeritud tsiviilkohtumenetluse seadustikuga. Eraldiseisev elatisnõue vaadatakse läbi kiirmenetluse korras, st lühema tähtaja jooksul.

4 Kas elatise taotluse saab esitada lapse või sugulase (kui saab, siis millise astme sugulase) nimel?

Alaealiste elatisnõuded esitab vanema hooldusõigust teostav lapsevanem või eestkostja.

14–18aastaste alaealiste laste elatisnõude esitab laps ise vanema hooldusõigust teostava lapsevanema või eestkostja teadmisel ja nõusolekul.

5 Kuidas leida pädev kohus, kui ma soovin asja kohtusse anda?

Rahvusvahelise kohtualluvuse järgi pädev kohus määratakse kindlaks kooskõlas normidega, mis on sätestatud rahvusvahelise eraõiguse koodeksis, kahepoolsetes rahvusvahelistes lepingutes või juhul kui see on kohaldatav, nõukogu määruses (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes).

Rahvusvahelise eraõiguse koodeksi alusel on juhul, kui elatisnõue esitatakse abieluasja raames, näiteks abielu lahutamise avalduse osana, elatisnõudeid ja abieluasjades esitatavaid avaldusi pädevad menetlema Bulgaaria kohtud, kui üks abikaasadest on Bulgaaria kodanik või kui tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias. Endise abikaasa ülalpidamisega seotud nõudeid menetlevad kohtud, kes on pädevad menetlema abielu lahutamise avaldusi. Bulgaaria kohtud on pädevad menetlema elatisasju juhul, kui kostja harilik viibimiskoht on Bulgaarias või kui hageja on Bulgaaria kodanik või tema harilik viibimiskoht on Bulgaarias.

Eespool nimetatud juhtudel kohaldatakse Bulgaaria õigust, nagu on kirjeldatud küsimustele nr 18, 19 ja 20 antud vastustes.

Kui rahvusvahelise kohtualluvuse järgi on pädevus Bulgaaria kohtul, on pädev rajoonikohus. Territoriaalne pädevus on hageja või kostja elukohajärgsel kohtul. Hageja võib valida, millist kohut ta eelistab.

6 Kas ma pean asja kohtusse andmiseks kasutama vahendaja (nt advokaadi, kesk- või kohaliku asutuse jne) abi? Kui mitte, siis kuidas asja kohtusse andmine toimub?

Elatisnõuded tuleb esitada kohtule olenemata nõuete laadist, elatise summast, elatist nõudvast isikust ja isikust, kellelt elatist nõutakse. Advokaadi kasutamine on vabatahtlik.

7 Kas ma pean asja kohtusse andes tasuma lõive? Kui pean, siis kui suured need lõivud võivad olla? Kas ma saan taotleda menetluskulude katteks menetlusabi, kui mul ei ole piisavalt rahalisi vahendeid?

Elatisasjade puhul on hagejad riigilõivu tasumisest vabastatud. Elatisnõude rahuldamise korral näeb kohus ette, et kostja peab tasuma riigilõivu ja hageja poolt menetluse käigus kantud kulud.

Riigilõivu tuleb tasuda üksnes juhul, kui ülalpidamiskohustuslane on hageja ning kui ta nõuab elatise summa vähendamist.

Õigusesindaja kasutamine ei ole elatisasjades vajalik.

Menetluse pooled võivad saada õigusabi sellise abi andmiseks kehtestatud tavapärastel tingimustel. Need on sätestatud õigusabiseaduses (*Закон за правната помощ*).

8 Millise ülalpidamise viisi võib kohus määrata? Kuidas arvutatakse elatise summa? Kas kohtuotsust saab elukalliduse suurenemise või pereolude muutumise korral läbi vaadata? Kui saab, siis kuidas see toimub (kas on näiteks olemas automaatne indekseerimise süsteem vms)?

Elatise summa määratakse kindlaks ülalpidamist saama õigustatud isiku vajaduste ning ülalpidamiskohustuslase võimaluste alusel. Minimaalne elatise summa, mida vanem peab alaealistele lastele maksma, on võrdne ühe neljandikuga ministrite nõukogu kehtestatud miinimumpalgast (2019. aastal oli minimaalne elatise summa alaealise kohta 140 Bulgaaria leevi). Elatise summa määrab kindlaks kohus, lähtudes lapse vajadustest ja vanema võimalustest.

Vanema taotlusel võib kohus määrata lapse erivajaduste katmiseks kindlaks elatise lisasumma sellises ulatuses, mida teine vanem saab maksta ilma suuremate raskusteta. Menetlusosalise nõudmisel võidakse elatise määramise otsust muuta või see võidakse tühistada, kui asjaolud on muutunud. Kõik need muudatused teeb kohus.

Elatist makstakse iga kuu. Maksega hilinemise korral tuleb tasuda seadusega ettenähtud viivist.

9 Kuidas ja kellele elatist makstakse?

Elatist makstakse otse ülalpidamist saama õigustatud isikule. 14–18aastaste alaealiste puhul makstakse elatist konkreetselt neile, kuid seda tehakse vanema hooldusõigust teostava lapsevanema teadmisel ja nõusolekul.

Alla 14aastastele alaealistele ette nähtud elatis makstakse lapsele vanema hooldusõigust teostava lapsevanema või eestkostja kaudu.

10 Kui kohustatud isik (võlgnik) hoiab elatise maksmisest kõrvale, siis kuidas sundida teda makseid tegema?

Elatist makstakse iga kuu. Maksega hilinemise korral tuleb tasuda seadusega ettenähtud viivist.

Jõustunud kohtuotsused kuuluvad täitmisele tsiviilkohtumenetluse seadustikus (*Граждански процесуален кодекс*) sätestatud tingimustel ja korras.

Elatise maksmata jätmine on kuritegu karistusseadustiku (*Наказателен кодекс*) artiklis 183 sätestatud juhtudel.

11 Palun kirjeldage lühidalt võimalikke piiranguid elatise maksmisel, eelkõige võlgniku kaitse eeskirju ning aegumis- ja igamistähtaegu teie täitesüsteemis.

Elatise määramise otsuse pöörab täitmisele riiklik või eraõiguslik kohtutäitur, kelle valib ülalpidamist saama õigustatud isik.

Riiklikud kohtutäiturid töötavad rajoonikohtu (*районен съд*) täitevteenistuse juures ning nende tegevuspiirkond ühtib kohtu geograafilise tööpiirkonnaga.

Eraõiguslikud kohtutäiturid tegutsevad asjaomase regionaalse kohtu (*окръжен съд*) geograafilises tööpiirkonnas.

Perekonnaseadustiku artikli 149 alusel saab elatist tagasiulatuvalt nõuda kuni ühe aasta eest enne taotluse esitamist. Kui ülalpidamiskohustus on kohtuotsusega kindlaks tehtud ja elatise summa kindlaks määratud, kestab see kohustus kuni selle aegumiseni vastavate üldiste õigusnormide kohaselt: võlaõigusseaduse (*Закон за задълженията и договорите*) artiklid 110–120.

Vt teabeleht kohtuotsuste täitmisele pööramise kohta.

12 Kas mind saab elatise sissenõudmisel abistada mõni organisatsioon või ametiasutus?

Lastekaitseseaduses (*Закон за закрила на детето*) on sätestatud mitu kaitsemeedet, sealhulgas laste ja vanemate teavitamine nende õigustest ja kohustest ning riigi poolt õigusabi pakkumise tagamine. Lastekaitseseaduse artikli 15 kohaselt on lastel õigus saada õigusabi ja esitada edasikaebus mis tahes menetluses, mis mõjutab nende õigusi või huve. Õigusabi pakub riiklik õigusabibüroo.

Advokatuuriseaduses (*Закон за адвокатурата*) on sõnaselgelt sätestatud, et Bulgaaria või ELi advokaat võib pakkuda tasuta õigusalast abi ülalpidamist saama õigustatud isikutele. Sellisel juhul – kui vastaspoolelt mõistetakse välja menetluskulud – saab advokaat nõuda advokaaditasu, mille määrab kindlaks kohus.

13 Kas (valitsus- või eraõiguslikud) organisatsioonid võivad teha võlgniku eest elatise täielikke või osalisi ettemakseid?

Kui täitemenetluse raames on kindlaks tehtud, et ülalpidamiskohustuslasel puudub vara ja sissetulek, maksab kindlaksmääratud elatist ülalpidamiskohustuslase eest riik ministrite nõukogu antud määruses sätestatud tingimustel ja korras. Sellisel juhul maksab riik kohtuotsusega ette nähtud elatist summas, mis ei ületa Bulgaaria Vabariigi riigieelarve seadusega (*Закон за държавния бюджет на Република България*) igal aastal kindlaks määratud ülemmäära.

Sotsiaalabi andmist käsitleva korra alusel kannab riik hoolt abivajavate isikute eest, kui keegi teine ei ole seaduse alusel kohustatud või ei ole suuteline neile elatist maksma.

14 Kui mina elan asjaomases liikmesriigis, aga võlgniku alaline elukoht asub muus liikmesriigis:

14.1 Kas ma saan abi kõnealuse muu liikmesriigi ametiasutuselt või eraõiguslikult organisatsioonilt?

Jah, nõukogu määruses (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) sätestatud menetluse alusel. Bulgaaria Vabariik on ka mitme vastastikuse õigusabi andmist käsitleva lepingu osaline; muu hulgas on selliseid lepinguid sõlmitud ka ELi mittekuuluvate riikidega. Nende lepingute kohane keskasutus on justiitsministeerium, kes pakub oma volituste piires abi seoses kodanike esitatud taotlustega.

14.2 Kui saan, siis kuidas selle asutuse või organisatsiooniga ühendust võtta?

Keskasutus on justiitsministeerium, kellega saab ühendust võtta järgmisel aadressil:

Ministry of Justice
Ul. Slavyanska 1
1040 Sofia
Bulgaria
Telefon: (+359 2) 92 37 555
Faks: (+359 2) 987 0098
Kontaktisik:
E_Gyurova@justice.government.bg
M_Parvanova@justice.government.bg

15 Kui mina elan muus liikmesriigis ja võlgnik asjaomases liikmesriigis:

15.1 Kas ma saan esitada taotluse otse asjaomase liikmesriigi ametiasutusele või eraõiguslikule organisatsioonile?

Jah, nõukogu määruses (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) sätestatud menetluse alusel. Kui taotluse esitaja asub riigis, millega Bulgaaria Vabariik on sõlminud vastastikuse õigusabi lepingu, võib taotleja paluda abi justiitsministeeriumilt kui selle lepingu kohaselt keskasutuselt.

15.2 Kui saan, siis kuidas selle ametiasutuse või organisatsiooniga ühendust võtta ja missugust abi võidakse mulle osutada?

Nõukogu määruses (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) sätestatud menetluse alusel või asjaomastes vastastikuse õigusabi pakkumist käsitlevates lepingutes sätestatud menetluse alusel.

Vt justiitsministeeriumi kui keskasutuse kontaktandmed, mis on esitatud eespool.

16 Kas asjaomane liikmesriik on alla kirjutanud 2007. aasta Haagi protokollile?

Jah, 2007. aasta Haagi protokoll on Bulgaaria Vabariigi suhtes siduv.

17 Kui asjaomane liikmesriik 2007. aasta Haagi protokollile alla kirjutanud ei ole, siis missugust õigust kohaldatakse elatisnõude suhtes vastavalt tema rahvusvahelise eraõiguse normidele? Millised need normid on?

Vt eespool antud vastus.

18 Milliste normidega tagatakse õiguskaitse kättesaadavus ELi siseste piiriüleste juhtumite korral (vastavalt ülalpidamiskohustuste määruse V peatüki struktuurile)?

Kohaldatavad eeskirjad on sätestatud nõukogu määruses (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 627a–627c (jõustus 18. juunil 2011).

Kui otsuse teeb 2007. aasta Haagi protokolliga ühinenud liikmesriik, esitatakse otsuse täitmisele pööramise taotlus nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 artiklis 20 osutatud dokumentide alusel ülalpidamiskohustuslase alalise elukoha järgsele või kohustuse täitmise asukoha järgsele regionaalsele kohtule. Täitmisest keeldumise või täitmise peatamise kohta nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 41 tähenduses teeb otsuse regionaalne kohus.
2007. aasta Haagi protokolliga mitteühinenud ELi liikmesriigis tehtud otsuse või mis tahes muu akti täidetavaks tunnistamise taotlus tuleb esitada ülalpidamiskohustuslase alalise elukoha järgsele või kohustuse täitmise asukoha järgsele regionaalsele kohtule. Ülalpidamiskohustuslasele kätte toimetamiseks mõeldud taotluse koopiat ei tule esitada. Kohus vaatab taotluse läbi kinnisel istungil. Taotluse rahuldamise määruses näeb kohus ette tähtaja edasikaebuse esitamiseks nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 artikli 32 lõike 5 alusel. Taotluse rahuldamise määruse esialgne täitmine ei ole lubatud. Taotluse rahuldamise määruses teeb kohus otsuse ka taotletud esialgse õiguskaitse ja hagi tagamise abinõude kohta. Määrusel on kohtuasjas tehtava otsusega samasugune õigusjõud. Määruse peale on võimalik esitada edasikaebus seoses faktiliste või õiguslike asjaoludega Sofia apellatsioonikohtule (*Софийски апелативен съд*) nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 artiklis 32 sätestatud tingimustel ja korras. Sofia apellatsioonikohtu otsuse peale võib esitada edasikaebuse Bulgaaria kõrgeimale kassatsioonikohtule (*Върховен касационен съд*) üksnes seoses õigusküsimustega.

19 Milliseid meetmeid on asjaomane liikmesriik võtnud, et tagada ülalpidamiskohustuste määruse artiklis 51 loetletud toimingute elluviimine?

Muudetud on rahvusvahelise laste õiguskaitse ja rahvusvahelise lapsendamise direktoraadi suurust ja personali struktuuri. Selle direktoraadi ülesanne on muu hulgas täita justiitsministeeriumile kui nõukogu määruse (EÜ) nr 4/2009 (kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes) kohasele keskasutusele antud ülesandeid. Direktoraadile on antud volitused suhelda regionaalarengu ja riiklike ehitustööde ministeeriumi perekonnaseisutoimingute ja haldusteenuste peadirektoraadiga, maksuametiga ja riikliku õigusabibürooga, kui menetletakse ELi liikmesriikidest saadud taotlusi, mis on seotud nõukogu määruses (EÜ) nr 4/2009 sätestatud ülalpidamiskohustustega.

See veebileht on osa portaalist „Teie Euroopa“.
Sooviksime teilt tagasisidet selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

This webpage is part of an EU quality network

Viimati uuendatud: 17/12/2020
Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.